

Tiszta lélekkel

Tomasovszky András emlékezete

Fazekas Árpád

Nyíregyháza — Harmincöt éves korában végezték ki, 37 évvel ezelőtt. Most lett volna 72 éves. Bár 1956-ban a forradalom egyik megyei vezetője volt, viszonylag keveset tudunk róla. Ezért is jelentős, hogy Tomasovszky András leánya, a Budapesten élő Mária most többünk kérésére leírta visszaemlékezését, amely jól pontosítja eddigi ismereteinket.

Tomasovszky András a hadifogoly Tomasovszky Mihály nyíregyházi gazdálkodó és a kazah Szergej Zinaida második gyermekeként született 1923. december 22-én Kazahsztán fővárosában: Alma-Atában. 5 éves koráig itt élt. Édesapját 1928-ban hazahozta a nyíregyházi Evangélikus Egyházközség, azonban nem sikerült elválnia törvényes feleségétől (Cseh Mária), s így Zinaida 3 fiával (Mihály 1921, András 1923 és Sándor?) visszautazott. Azaz mégsem teljesen így történt, mert Tomasovszky Mihály erővel „lekapta a mozgó vonatról” egyik gyermekét. Így maradt itt Nyíregyházán Tomasovszky András, s kezdődött a család kivételesen nehéz élete.

A gyermekkorra szép volt, gyermektelen mostohaanyja fiaként szerette. Elvégezte az általános, majd a középiskolát. Ezután apjának az alsósímai birtokán gazdálkodott. Közben 1944. februárjában elvette Bartha Mária, akitől 3 gyermeke született: Mária, 1945, Tibor 1947 és Ilona 1951. A család 1952-ig Kálmánháza Alsósíma 14. szám alatt lakott egy kétszobás házban, amelyhez sok melléképület tartozott. A portát kb. 85 hold föld vette körül, s együtt gazdálkodott az apa (1946-ban kisgazdapárti országgyűlési képviselő, 1947-ben Szabolcs vármegye főispánja, 1948-tól kulák) és a fia.

Jött azonban az államosítás, s 1952-ben elvették a földjüket, házukat, állataikat, mindenüket. Sőt elvették Tomasovszky Mihálynak a városban lévő (Szarvas u. 27.) és saját építésű 3 szobás házat is. Akkora adókkal terhelték őket, hogy a beszolgáltatás felemésztette bútortárukat is. Sőt Tomasovszky András kétszer börtönben is volt a „közellátás akadályoztatása miatt”.

Tomasovszky Mihályt a politizálástól, Tomasovszky Andrást pedig a földműveléstől tiltották el. Erre az apa és fia elvégezte a villanyserelési tanfolyamot 1954 július 12-én (megvan a „technikai minimum vizsgabizonyítvány”, s a fiúk villamosítási munkáit végezték).

Ekkor már szívfacsaró volt a család sorsa. Tomasovszky Mihályék megkapták Szarvas utca 27. sz. alatti házuknak az előszobáját „kegyelemből”, mint-hogy ide két szobába a szintén kulák Zomborsky János távoli rokonukat telepítették ki. A fiatal Tomasovszky András a családjá-

val csak a ház udvarán lévő pajtában húzódtatott meg. A ház legjobb szobáját, konyháját, fürdőszobáját, WC-jét, éléskamráját egy ávós családnak utalták ki. Heten jártak át az előszobában.

A beázó pajta után Tomasovszky András családjával együtt egy rokonnál húzódtatott meg egyetlen szobában, majd albérlet következett (a kórház környékén), s végül lakást kaptak az Iskola utca 5. szám alatt (szoba, konyha, speiz, veranda, sufni, 20 négyzetméter kert). Mária így emlékszik vissza ezen időszakra: „Elképzelni nem lehet, hogyan éltünk. Olyan szegények voltunk, hogy alig jutott enniválóra, télen tüzelőre.” Ráadásul Tomasovszky Andrásné évekig elhúzódó, gyógyíthatatlan csontbetegségével megkezdődött a család széthullása. Az anya 1956. július 24-én bekövetkezett halála után a legidősebb gyermek (Mária) a Bartha nagyszülőktől (Kálmánháza, Fecskeudúló 10. itt járta az elemi iskola 1-2 osztályát) az ököritőfülpösi Leánynevelő Otthonba kényszerült. A visszaemlékezés így folytatódott: „Közben kitört a forradalom. Édesapám is részt vett benne.

A forradalom leverése után nem bujdosott, nem disszidált, hisz tiszta volt a lelkiismerete. Semmi olyat nem tett, amiért elítélhetők volna. De rosszul gondolta, hiába figyelmeztették: disszidáljon, mert szedik össze az embereket. Ő nem ment sehova, ott volt testvéreimmel Kálmánházán. Onnan is vitték el, de még a börtönben is azt hitte, hogy hamarosan kiengedik. Sajnos nem így történt, onnan már nem volt visszaút... Közben nagyapámat elbocsátották a villanyserelési állásából, édesapám forradalmi tettei miatt. Kubikosként járta az országot az Útépítő Vállalattal.”

Tomasovszky Andrást a testvérei: Mihály és Sándor, a két szovjet tiszt meglátogatta az ÁVH nyíregyházi börtönében, azonban már ők sem menthették meg az életét. Azóta Sándor már meghalt, de Mihály 1993-ban rokonai látogatáson volt Máriaéknál (Galina nevű feleségével), s gyakran leveleznek azóta. Mária 12 éves korában látta utoljára édesapját: „Utána megszűntem gyermek lenni, soha többé nem játszottam, mindig sírva aludtam el. Három éven keresztül fekete ruhában jártunk. Ahogy meghaltak szüleink, soha nem beszélgettünk róluk. Mindhármunk szíve megkeményedett. Nagyapámtól egyszer kérdeztem meg, hogy nem tudja-e hova temethették el édesapámat. Akkor ezt mondta: érdeklődök egy ismerősénél, aki városiú tudott róla, hova temették, de azt mondta, ha nem akar ugyanoda jutni, soha többé ne is érdeklődjön.”

Tomasovszky András a nyíregyházi tanyabokrok köztisztelőben álló gazdálkodója, családserető férj, s 1956-ban a forradalom egyik megyei vezetője és mártírja volt. Részolt emlékezetünkre.